

ÚRSKURÐARNEFND UM VIÐSKIPTI VIÐ FJÁRMÁLAFYRIRTÆKI

Ár 2015, föstudaginn 15. maí, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 1/2015**:

gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru A, hér eftir nefnd sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni með kvörtun sóknaraðila, dags. 5. janúar 2015. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 6. janúar 2015, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 6. febrúar 2015. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. 9. febrúar, og henni gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 13. febrúar 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 15. maí 2015.

II.

Málsatvik.

Þann 24. mars 2009, gaf lántaki, B, út skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 7.250.000, sem tryggt var með 5. veðrétti í fasteign. Undir liðnum „Skuldari A og B“ var sóknaraðili, A, tilgreindur sem „B“. Sóknaraðili skrifaði undir skuldabréfið á línuna „Undirritun skuldara/veðsala B“.

Samdægurs, 24. mars 2009, skrifuðu sóknaraðili og lántaki undir skjalið „Niðurstaða greiðslumats“. Greiðslumatið tók til lántaka og var niðurstaða þess neikvæð um kr. 255.052. Í útskýringalið 1, við þá niðurstöðu, kom fram að „Neikvæð (-) niðurstaða merkir að greiðandi getur ekki efnt fjárskuldbindingar sínar“. Þá kom jafnframt fram að „Greiðandi og ábyrgðarmenn hafa fengið afhent, kynnt sér og skilið þetta mat á greiðslugetu greiðanda og samþykkt það sem fullnægjandi fyrir sig. Þeir hafa einnig kynnt sér fræðslurit fyrir ábyrgðarmenn“. Lántaki skrifaði undir skjalið á línuna „Undirritun greiðanda“ og sóknaraðili skrifaði undir sem „Samþykki eiganda veðs“. Neðst á skjalinu var kveðið á um að „Athygli skal vakin á, að sé niðurstaða greiðslumats neikvæð ber að kynna þá niðurstöðu sérstaklega fyrir ábyrgðarmönnum/eigendum lánsveða, sem þurfa að undirrita yfirlýsingu (ebl. 60-1147) um að þeim hafi verið kynnt sú niðurstaða. Sama gildir, ef meiri hluta andvirðis láns er varið til greiðslu eldri skulda.“

Sóknaraðili og lántaki, skrifuðu undir skjalið „Reiknivél - Neytendalánaútreikningur“, sem einnig var dags. 24. mars 2009. Sóknaraðili undirritaði á línunni „Undirskrift lántakanda“.

Þann 25. mars 2011, barst sóknaraðila bréf vegna veðsetningar á fasteign hennar samkvæmt veðskuldabréfinu. Bréfið hófst á orðunum „Ágæti ábyrgðarmaður“ og tilgreindi stöðu veðskuldabréfsins.

Í kjölfar greiðsluáðlögunarumleitana lántaka árið 2011, voru sóknaraðili, lántaki og umsjónarmaður með greiðsluáðlöguninni, í sambandi við varnaraðila vegna skuldabréfsins, þar sem þeir töldu sóknaraðila einungis vera veðsala samkvæmt skuldabréfinu en ekki skuldara. Varnaraðili hafnaði þessum athugasemdum og taldi ljóst samkvæmt skuldabréfinu og öðrum gögnum að sóknaraðili væri meðgreiðandi skuldabréfsins.

Þann 2. janúar 2015, var staða láns nr. X, samtals kr. 7.181.314.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst lausnar undan kröfu um greiðslu á veðskuldabréfi nr. X, þar sem hún telur að ekki hafi verið staðið löglega að því hvað hana varðar.

Sóknaraðili byggir á því að hún hafi verið skráður meðskuldari á fyrrgreindu láni, en hafi ekki farið í greiðslumat á þeim tíma, þrátt fyrir neikvætt greiðslumat lántaka. Einnig byggir sóknaraðili á því að henni hafi ekki verið kynnt neikvæð niðurstaða greiðslumats lántaka og að hún hafi ekki verið látin skrifa undir sérstaka yfirlýsingu þess efnis, líkt og kveðið hafi verið um á veðskuldabréfinu. Kveðið sé á um það að ef niðurstaða greiðslumats bendi til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, líkt og í tilfelli lántaka, beri fjármálafyrirtæki að sjá til þess að ábyrgðarmaður eða veðsali undirriti sérstaka yfirlýsingu þess efnis að hann sé engu að síður reiðubúinn að gangast í ábyrgðina, sbr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Slíkt hafi fyrirfarist af hálfu varnaraðila.

Sóknaraðili byggir á því að hún hafi veitt syni sínum, lántaka, leyfi til að veðsetja eign sína. Þegar veðlánið hafi verið veitt, hafi sóknaraðili verið einhleyp, og hafi ekki haft neinar fastar tekjur, þar sem hún hafi verið komin á eftirlaun. Tekjur sóknaraðila hafi því verið lágar lífeyrissjóðstekjur um kr. 165.000 á mánuði, samkvæmt fyrirliggjandi skattframtali. Sóknaraðili hafi einnig skuldað rúmar 5.000.000 kr., ásamt því að hafa verið ábyrgðarmaður fyrir láni að fjárhæð kr. 3.000.000.

Sóknaraðili telur að það sé því rangt hjá varnaraðila, að hún hafi samþykkt að vera meðskuldari að láni þessu. Sóknaraðili telur að það hafi aldrei verið minnst á annað en að hún hafi verið að lána veð í íbúðinni fyrir lántaka. Einnig neitar sóknaraðili því, að henni hafi verið gerð grein fyrir, og/eða henni hafi verið afhent skjal, til útskýringar á stöðu og ábyrgð.

Sóknaraðili telur sig ekki hafa haft skilning á því hver munurinn hafi verið á því, að vera ábyrgðarmaður, eða skuldari B, en henni hafi verið bent á af varnaraðila, að undirrita þessa línu á veðskuldabréfinu. Þar að auki hafi sóknaraðili verið hissa á því að hún hafi þurft að undirrita bréfið. Sóknaraðili hafi fengið þá skýringu frá varnaraðila að ástæðan væri sú, að niðurstaða greiðslumats hjá lántaka hafi verið neikvæð. Hins vegar hafi varnaraðili ekki farið fram á að sóknaraðili færi í greiðslumat.

Sóknaraðili hafi alla tíð litið á sig sem ábyrgðarmann af veði vegna umrædds láns. Því til stuðnings hafi sóknaraðili fengið bréf frá varnaraðila, þar sem hún hafi verið ávörpuð sem ábyrgðarmaður, enda hafi hún aldrei skrifað meðvitað undir að hafa verið meðskuldari. Þar að auki hafi hún aldrei fengið rukkun frá varnaraðila, né greiðsluseðla. Þegar sóknaraðili hafi farið í netbanka sinn í desember 2014, þá hafi komið þar athugasemd frá varnaraðila þess efnis að engin lán væru skráð á nafn hennar hjá varnaraðila.

Þegar greiðsluaðlögunarsamningur lántaka rann út, hafi umrætt lán verið í framhaldinu fært yfir á sóknaraðila. Sóknaraðili kveðst hafa haft samband við varnaraðila til að spyrjast fyrir um hvort hún gæti breytt umræddu láni í hagstæðara lán, með lægri vöxtum og lengt það, fyrst að varnaraðili hafi krafist þess að hún væri meðskuldari. Svör varnaraðila hafi verið þau að umrætt lán myndi þurfa að vera á 1. veðrétti, ásamt því að hún yrði að fara sjálf í greiðslumat, sem sóknaraðili telur að sé fyrir fram vitað að hún muni ekki komast í gegnum.

Því ítrekar sóknaraðili að hún hafi skrifað undir greiðslumat lántaka sem eigandi veðs, en ekki sem skuldari. Sjálf hafi hún ekki gengist undir greiðslumat. Þar að auki hafi hún ekki fengið greiðsluseðla mánaðarlega. Það hafi ekki verið fyrr en að lántaki var kominn í greiðslustöðvun vegna umsókna til umboðsmanns skuldara, að varnaraðili hafi farið að senda yfirlit og stöðu ógreidds láns til sóknaraðila. Þrátt fyrir að sóknaraðili hafi skrifað undir veðskuldabréfið sem skuldari B, þá hafi hún ekki verið meðhöndluð af varnaraðila sem skuldari, heldur sem ábyrgðarmaður. Að lokum byggir sóknaraðili á því að verklags- og vinnureglur varnaraðila hafi ekki fullnægt áður nefndu samkomulagi.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili telur ljóst að sóknaraðili hafi verið meðgreiðandi skuldabréfsins, en ekki eingöngu ábyrgðarmaður. Byggir varnaraðili kröfu sína á efni skuldabréfsins og annarra gagna, meginreglna um skuldbindingargildi samninga, túlkun löggerna og viðskiptabréfareglna og úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í máli nr. 174/2012.

Varnaraðili hafi gert ráð fyrir því að með kröfu sinni hafi sóknaraðili verið að krefjast ógildingar á því að hann hafi verið meðgreiðandi skuldabréfsins, þó ekki hafi verið vísað til ógildingarreglna til stuðnings þeirri kröfu. Varnaraðili telur ekki séu forsendur fyrir slíkri ógildingu á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerna. Því til rökstuðnings hafi varnaraðili bent á, að við úrlausn á því hvort að víkja eigi samningi til hliðar, eða breyta, með vísan til 36. gr. sml., þurfi að taka tillit til efnis samnings, stöðu samningsaðila, atvika við samningsgerðina og atvika sem síðar komi til. Varnaraðili telur að engar forsendur séu fyrir því að ógilda meðskuld sóknaraðila, samkvæmt skuldabréfinu á grundvelli 36. gr. sml. Máli sínu til stuðnings vísar varnaraðili einnig til þeirrar meginreglu samningaréttar um skuldbindingargildi samninga, sem feli það í sér að samningar skuli halda.

Jafnframt telur varnaraðili að gögn málsins hafi skýrlega borið með sér að sóknaraðili hafi verið meðgreiðandi skuldabréfsins, enda hafi sóknaraðili verið tilgreindur sem „skuldari B“ á skuldabréfinu og hafi skrifað undir sem slíkur. Þá hafi sóknaraðili jafnframt skrifað undir sem lántaki á skjalið „Reiknivél - Neytendalán“, sem hafi verið hluti lánsamningsins, sbr. 5. - 8. gr. þágildandi laga nr. 121/1994 um neytendalán. Varnaraðili telur því ljóst að sóknaraðili hafi ætlað sér að gerast meðskuldari á skuldabréfinu við útgáfu þess. Sóknaraðila hafi því ekki geta dulist, undir neinum kringumstæðum, að með undirritun á skuldabréfið hafi hún verið annar útgefanda og meðgreiðanda að því. Varnaraðili bendir sérstaklega á, að sér reitur hafi verið fyrir undirskrift veðsala, sem sóknaraðili hafi átt að skrifa í, hafi hún eingöngu talið sig vera veðsala. Sóknaraðila hafi því mátt vera ljóst, að hún hafi samþykkt með undirritun sinni að hafa verið skuldari skuldabréfsins, ásamt lántaka.

Þá hafi varnaraðili leiðrétt rangan skilning sóknaraðila þegar varnaraðili hafi orðið uppvís að því að sóknaraðili hafi eingöngu talið sig ábyrgðarmann að skuldabréfinu. Telur varnaraðili því, að samskipti hans og sóknaraðila, hafi verið byggð

á þeim forsendum, að sóknaraðili hafi verið meðskuldari að umræddu láni. Hvað varði það bréf, sem hafi verið sent til sóknaraðila dags. 25. mars 2011, þá eigi ástæða þess að sóknaraðili hafi verið tilgreindur sem ábyrgðarmaður, rætur sínar að rekja til skráningar í tölvukerfi varnaraðila. Varnaraðili telur að það bréf hafi ekki átt að hafa áhrif á skuldbindingu þá, sem sóknaraðili hafi tekist á hendur við útgáfu skuldabréfsins. Varnaraðili vísar í þessu sambandi til niðurstöðu nefndarinnar í máli nr. 174/2012, þar sem m.a. hafi verið fjallað um áhrif skráningar skuldara sem ábyrgðarmanns í tölvukerfum varnaraðila. Niðurstaðan hafi verið sú, að slík skráning hafi ekki haft áhrif á skuldbindingargildi undirritunar meðgreiðanda að skuldabréfi.

Varnaraðili bendir jafnframt á að sóknaraðili hafi ekki rökstutt kröfu sína á grundvelli þess að um rangar forsendur hafi verið að ræða þegar hann hafi gefið skuldabréfið út sem meðskuldari. Í ljósi þess að sóknaraðili hafi haldið því fram að hann hafi ekki talið sig hafa verið að gerast meðskuldara, telur varnaraðili rétt að færa röksemdir fyrir því, af hverju rangar forsendur, sbr. 32. gr. sml. eigi ekki að koma til greina sem ógildingarástæða í máli þessu.

Varnaraðili vísar til þess að í túlkun samninga, sér í lagi fjármunaréttargerninga, sé almennt farið eftir hinni svokölluðu traustskenningu. Sú kenning feli það í sér, að leggja skuli megináherslu á að leiða í ljós þær hugmyndir eða traust sem með sanngirni má ætla að löggerningur hafi vakið hjá gagnaðila. Leiðir þessi kenning til þess, að aðili verði bundinn við löggerning sinn í þeirri mynd og með því efni sem gagnaðili í góðri trú hafi ætlað, eða mátti ætla, að miða skyldi við. Hafi yfirlýsing aðila vakið traust og vonir hjá gagnaðila, hafi yfirlýsingargjafi borið ábyrgð á því misræmi sem hafi kunnað að vera á milli vilja hans og trausts gagnaðila. Hafi vilji sóknaraðila sem yfirlýsingargjafa samkvæmt skuldabréfinu ekki verið að gerast meðskuldari, verði að líta til þess að skilningur varnaraðila á þeim löggerningi hafi ekki getað verið annar en sá, að sóknaraðili hafi ætlað sér að gerast meðskuldari, sbr. skýrt efni skuldabréfsins og undirritun sóknaraðila á það.

Ákvæði 32. gr. sml. kveður á um, að ef löggerningur, sem vegna misritunar eða annarra mistaka af hálfu þess, sem gerði hann, hafi orðið annars efnis en til hafi verið ætlast, þá skuli hann ekki verða skuldbindandi fyrir þann sem gerði hann, ef sá sem löggerningnum hafi verið beint til, vissi eða hafi mátt vita að mistök hafi átt sér stað. Varnaraðili telur að rangar forsendur hafi í fyrsta lagi ekki átt við, þar sem málsgögn hafi bent til þess að vilji sóknaraðila hafi verið að gerast meðskuldari og í öðru lagi, þá hafi varnaraðili ekki getað vitað, eða mátt vita, að mistök hafi átt sér stað, hafi vilji sóknaraðila ekki verið að gerast meðskuldari, enda hafi málsgögn eindregið bent til þess að sóknaraðili hafi verið meðskuldari að skuldabréfinu við útgáfu þess. Þá hafi sóknaraðili ekki framvísað gögnum sem hafi sýnt að varnaraðili hafi haft ástæðu til að ætla að efni skuldabréfsins hafi verið tilkomið vegna mistaka.

Varnaraðili hafi einnig mótmælt því að skráning sóknaraðila á tiltekinn hátt í kerfum varnaraðila hafi getað, ein og sér, haft áhrif á úrslit þessa máls. Varnaraðili bendir á að skráningin geti ekki, ein og sér, haft nein réttaráhrif, hvorki fyrir varnaraðila né sóknaraðila. Í því samhengi bendir varnaraðili á að skuldabréfið, sem sóknaraðili hafi gefið út sem meðskuldari, hafi verið viðskiptabréf og í samræmi við hinar ólögfestu viðskiptabréfareglur kröfuréttarins hafi það efnisatriði viðskiptabréfsins gilt í lögskiptum skuldara og kröfuhafa. Þannig hafi bréfið borið með sér öll réttindi og skyldur beggja aðila. Í tilfelli sóknaraðila, hafi bréfið skýrlega borið með sér að hún hafi ætlað að gerast meðskuldari, en ekki einskorðað aðild sína að því við lánsveð.

Að öllu framangreindu virtu, telur varnaraðili að það sé hvorki ósanngjarnnt né andstætt góðri viðskiptavenju, þótt meðskuld sóknaraðila samkvæmt umræddu skuldabréfi, hafi verið haldið gegn sóknaraðila. Því sé ekki unnt að ógilda löggerninginn

með vísan til 36. gr. sml. Þá telur varnaraðili einnig að undirritun sóknaraðila hafi ekki getað verið óskuldbindandi fyrir sóknaraðila á grundvelli rangra forsendna skv. 32. gr. sml.

Með vísan til alls framangreinds fer varnaraðili fram á að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort sóknaraðili sé meðskuldari á veðskuldabréfi nr. X, sem gefið var út til varnaraðila þann 24. mars 2009 og tryggt með 5. veðrétti í fasteign sóknaraðila.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi undirritað niðurstöðu greiðslumats sem tók til lántaka, sem eigandi veðs, og lántaki hafi skrifað á línuna sem hafi verið merkt greiðanda. Því hafi sóknaraðili ekki samþykkt að vera meðskuldari að umræddu skuldabréfi, heldur hafi sóknaraðili einungis veitt lántaka leyfi til veðsetningar.

Þegar umrætt skuldabréf er virt, þá verður að horfa til þess að sóknaraðili er þar skýrlega tilgreind sem skuldari. Sóknaraðili skrifaði nafn sitt á línu sem merkt er „Undirritun skuldara / veðsala B“. Verður í þessu ljósi að telja að sóknaraðili hafi undirritað bréfið sem skuldari og með því mátti sóknaraðila vera ljóst að með undirritun þess hafi hún orðið meðskuldari en ekki veðsali. Haggar það ekki þessari niðurstöðu þótt vissulega hefði textinn undir viðkomandi línu mátt vera skýrari. Ljóst er að annar reitur var tilgreindur á umræddu skuldabréfi, þar sem sóknaraðili hefði átt að undirrita ef aðeins hefði verið um veðsetningu að ræða. Sú háttsemi varnaraðila að framkvæma greiðslumat á hinum lántakandanum og kynna það fyrir sóknaraðila rennir vissulega stoðum undir þá frásögn sóknaraðila að í samskiptum aðila við lánveitinguna hafi verið litið á hinn skuldarann sem einhvers konar aðalskuldara. Hvorki þetta atriði né undirritanir á umrætt greiðslumat fá hins vegar hagg að því að sóknaraðili gerðist skýrlega skuldari með því að undirrita bréfið sem skuldari þess.

Samkomulag um notkun ábyrgða á ekki við þegar tveir skuldarar taka lán saman. Því bar varnaraðila hvorki að gera greiðslumat á sóknaraðila né meðskuldara sóknaraðila.

Einnig byggir sóknaraðili á því að henni hafi borist bréf frá varnaraðila vegna veðsetningar á umræddu skuldabréfi þar sem kveðið var á um að sóknaraðili væri ábyrgðarmaður. Í þessu efni þykir rétt að byggja á niðurstöðu úrskurðar nefndarinnar í máli nr. 174/2012 en í því máli var talið að með undirskrift sóknaraðila á skuldabréfið hafi hann skuldbundið sig til efnda, þ.e. til greiðslu skuldabréfsins samkvæmt meginreglu samningarréttar um skuldbindingargildi samninga. Var þeirri málsástæðu sóknaraðila að varnaraðili hefði einhliða breytt stöðu hans í meðskuldara, hafnað. Einnig taldi úrskurðarnefndin að ekki hafi skipt máli í því sambandi hvernig skráning meðskuldara hafi verið í tölvukerfum varnaraðila. Verður að telja að atvik í máli þessu séu sambærileg í umræddu máli og verður því ekki fallist á kröfu sóknaraðila þess efnis að skráning sóknaraðila í tölvukerfi varnaraðila eða bréfasendingar hans hafi breytt stöðu sóknaraðila.

Þegar atvik málsins eru metin heildsætt verður samkvæmt öllu ofanrituðu ekki talið ósanngjarnt af varnaraðila að byggja á skuldabréfinu sjálfu þar sem skjalið verður að teljast skýrt að efni til og að sóknaraðila hafi mátt vera ljóst að með undirritun sinni hafi hún samþykkt að takast á hendur að vera meðskuldari skuldabréfsins. Með undirskrift sinni skuldbatt sóknaraðili sig til að greiða af skuldabréfinu. Í ljósi alls framangreinds eru því ekki fyrir hendi forsendur í máli þessu til að víkja til hliðar

ÚRSKURÐARNEFND UM VIÐSKIPTI VIÐ FJÁRMÁLAFYRIRTÆKI

skuldabréfinu, með vísan til ógildingarreglna nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Verður kröfu sóknaraðila um ógildinguna á því að hún hafi verið meðgreiddandi af umræddu skuldabréfi, hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, A, á hendur F, er hafnað.

Reykjavík, 15. maí 2015.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason